„Kutatási eredmények és döntéshozás kapcsolata a tehetséggondozásban Magyarországon”

Dr. Balogh László előadása a „Tehetséggondozás EU Magyar Elnökségi Konferencián” (Budapest, 2011. április 7-8.) (In: Tehetség folyóirat, 2011. 2.sz. 7-11.o.)

Az V. szekció alapkérdése: Lehet-e biztosítani a tehetséggondozás terén – és ha igen, akkor mely pedagógiai kutatási eredményekre építve -, hogy a kutatási eredmények, illetve az azokra (is) épülő, kialakuló jó gyakorlatok érdemben is beépüljenek döntéshozás folyamatába, az oktatás tartalmi és módszertani folyamataiba? Erre a kérdésre a választ a következő szempontok elemzése alapján próbáljuk megadni.

- A tehetségkutatás milyen keretek között folyik, melyek a főbb aktuális témakörök, hogyan támogatják ezeket anyagilag?
- Milyen kapcsolat van a kutatók és a gyakorlati szakemberek között a kutatási folyamatban?
- A kutatási eredmények milyen utakon jutnak el az oktatásszabályozás döntéshozóihoz?
- A döntéshozatalban milyen mértékben játszanak szerepet „magasabb” oktatáspolitikai szempontok, illetve a kutatás tudományos eredményei?
- A döntéshozatal után milyen eszközökkel segítik az új eredmények gyakorlatba való átültetését, milyen szerepet kap ebben a pedagógusképzés, -továbbképzés?

I. A tehetségkutatás milyen keretek között folyik, melyek a főbb aktuális témakörök, hogyan támogatják ezeket anyagilag?

A múlt század elejétől a közepéig komoly kutatások folytak (Révész Géza, Nagy László, Ranschburg Pál), azonban a második világháború után ezek megszakadtak, s a nyolcvanas évek végéig nem volt érdemi kutatás e területen Magyarországon. A rendszerváltás előtti és körüli években. tehetséggondozás Magyarországon is a szakmai érdeklődés középpontjába. Ennek több oka is volt:

- A társadalmi változások felerősítették a teljesítmény-orientáltságot az élet minden területén.
- Az iskolarendszer változásai, az iskolai autonómia erősödése is növelték a tehetséggondozás iránti érdeklődést.
- A Nemzeti Alaptanterv az iskoláktól kívánta meg az általuk használt tanterv elkészítését, s ez is újabb lehetőségeket kínált a tehetségfejlesztő programok beépítéséhez.

– A társadalmunkban tapasztalható gazdasági megosztottság, pontosabban a szegényebb rétegek létszámának növekedése az eddiginél is nagyobb felelősséget rótt az iskolákra, a szakemberekre a tehetségfejlesztés terén.

Mindezen hazai változások mellett megindult egy európai pezsdülés is a tehetségkutatásban, ez is segítette a magyarországi kutatások megerősödését. Ebben kiemelkedő szerepet játszott az „European Council for High Ability"-vel és a Nijmegeni Egyetemmel való intenzív szakmai együttműködésünk.

A tehetségkutatások egyetemekhez, illetve intézményekhez kötődnek, ezek közül a következők voltak meghatározóak az elmúlt két évtizedben:

– Debreceni Egyetem,
– Eötvös Lóránd Tudományegyetem,
– Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Intézete,
– Fővárosi Pedagógiai Intézet Tehetségtanácsadó Központja.

Ezeken a helyeken intenzív kutatás folyt, illetve folyik, összhangban a nemzetközi trendekkel, az alábbi témakörökben:

– iskolai programok, ezek hatása a tehetséges gyerekeknek;
– tehetség-azonosítás;
– a tehetségesek énképe, önértékelése;
– extracurricularis tevékenységformák;
– alulteljesítő tehetségesek, tanácsadás;
– tehetségfejlesztés a speciális tehetség-területeken (pl.: zene, sport, matematika, természettudományok stb.).

A doktori kutatások akkreditált témakörei közé is bekerült a tehetség-problémakör. A Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetének PhD képzési programjában az egyik altéma ez 1993 óta, ekkor indultak újra a PhD-programok ez egyetemeken, a második világháború utáni évtizedekben más tudományos minősítő rendszer működött Magyarországon. Közel húsz disszertáció készült el, illetve készül a témakörben a Debreceni Egyetemen. A következőkben áttekintést adunk a megvédett vagy készülő PhD-disszertációk témáiról, ezek még pontosabbá teszik, hogy a fent jelzett főirányokon belül milyen konkrét kutatások folytak, illetve folynak. Az alábbi doktori értekezések témavezetője - egy kivételével - Balogh László tanszékvezető volt, ma már az alábbiak közül a tanszéki oktatók többen témavezetőként működnek közre: Tóth László , Dávid Imre, Mező Ferenc, Páskuné Kiss Judit.

A tehetség-témakör általános kérdéseit vizsgáló kutatások

1. Gyarmathy Éva: Tanulási zavarokkal küzdő tehetségesek azonosítása, fejlesztése

2. Bóta Margit: Tehetséges tanulók énképének vizsgálata a családi háttér függvényében

3. Dávid Imre: A tehetségazonosítás eszközeinek összehasonlító vizsgálata az intellektuális szférában

4. Páskuné Kiss Judit: A másodoktatás szerepe a képességek fejlesztésében – különös tekintettel a tehetséggondozásra

5. Mező Ferenc: A vélemények révén történő tehetségazonosítás vizsgálata

6. Kerekes Noémi. A tehetséges tanulók szociometriai jellemzőinek vizsgálata

7. Harmatiné Olajos Tímea: Az iskolai alulteljesítés összefüggéseinek vizsgálata 13-14 éves korban

8. Gömöry Kornélia: Tehetséges tanulók fejlesztése integrált és válogatott osztályok keretében

A speciális tehetség kibontakozását vizsgáló kutatások

1. Tánczos Judit: Az idegen nyelv elsajátításában szerepet játszó tényezők vizsgálata

2. Orosz Gyuláné: Matematikai képességek fejlődését befolyásoló tényezők

3. Vincze Szilvia: A matematikai képességstruktúra vizsgálata

4. Revákné Markóczi Ibolya: A természettudományos problémamegoldás és befolyásoló tényezőinek összefüggései a középiskolában

5. Péter-Szarka Szilvia: Idegen nyelv kisgyermekkorban: játék vagy tanulás

6. Rózsa Lászlóné Szabó Dóra: A versenyek szerepe a zenei tehetség fejlődésében

7. Riesz Mária: Fogyatékos gyerekek tehetség-vizsgálata

8. Kondé Zoltán: Központi végrehajtó működés, figyelmi szelekció és matematikai tehetség

9. Turmezeyné Heller Erika: Zenei képességek fejlődése 6-1o éves korban

10. Orosz Róbert: Sporttehetség kibontakozását elősegítő nem specifikus fejlesztő program kidolgozása és vizsgálata

11. Czeglédi Erzsébet: Tehetséges tanulók tanulási stratégiáinaak és motivációjának jellemzői s természettudományi tantárgyakban

Ezek a kutatások jelentős anyagi támogatást is kaptak, többféle pályázat keretében, ezek közül a legfontosabbak:

1. Országos Tudományos Kutatási Alap 1991-94-ig: "A gondolkodás és az anyanyelv fejlődésének kapcsolata 10-14 éves korban."
2. Közoktatás Fejlesztési Alap: 1992-94-ig: "Tanárjelöltek felkészítésének elméleti és gyakorlati problémái."
3. K+F-pályázat 1994-96-ig: "A pszichológiai tárgyak tartalmi korszerűsítése a tanárképzésben."
4. Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Alap által támogatott kutatási téma: "Az iskolai tehetségfejlesztés korszerűsítése" , 1997.

5 Az előbb említett NGYIA által támogatott téma: "Az iskolai piac kihívásai - a tanárképzés modernizálása" téma: 1997.

6. .A Soros Alapítvány által támogatott "Tehetségfejlesztési szakértő szakirányú továbbképzés programjának és tananyagának továbbfejlesztése és kiegészítése" téma :1998- 99.
7. A Soros Alapítvány által támogatott "Standard eszközrendszer kifejlesztése a tanárszakos hallgatók intézményi gyakorlatához" téma, 1998-99.
8. .Az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási Kutatásfejlesztési Programjában: "A kognitív fejlődés és a társas adaptáció jelenségei a szocializációs folyamatban" című téma: 1997-2oo1.

9. Nemzetközi COMENIUS-HOBE iskolai tehetségkutatási program / Anglia, Hollandia, Németország , Magyarország közreműködésével/, 1998-2oo1-ig.
10. Az Oktatási Minisztérium által támogatott "Személyiségtényezők szerepe a tehetség azonosításában, felismerésében" című téma: 2oo2-o3.
11. A Széchenyi-terv Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programjában támogatott "Segítő kapcsolati modellek és szerepük az egészséges társadalmi alkalmazkodás alakulásában" című téma: 2oo2-o5.
12. Országos Tudományos Kutatási Alap: "A debreceni iskola - pedagógiai-tanárképzési irányzatok és képviselőik történeti-regionális összefüggésben" c. téma, 2oo3-2oo6.
13. HEFOP-pályázat: a tehetség-témakörök hatékony oktatása a tanárképzésben: 2008-2009.
14. TÁMOP-támogatás: „A tehetségpontok” és „Az iskolai tehetséggondozás fejlesztése” témakörökben, 2009-11.
15. Oktatásért Közalapítvány pályázatai: közoktatás, felsőoktatás, kutatás, kiadványok: 2010-2011.

Ez a felsorolás ékesen bizonyítja, hogy az elmúlt két évtizedben jelentősen lépett előre a tehetségkutatások anyagi támogatása Magyarországon, bár e felsorolás egyáltalán nem teljes, e nyertes pályázatokon túl is kaptak támogatást a fent jelzett egyetemek és kutató intézetek.

II. Milyen kapcsolat van a kutatók és a gyakorlati szakemberek között a kutatási folyamatban?

A múlt század nyolcvanas éveinek végétől kezdve intenzív kapcsolat alakult ki a kutatóhelyek és a tehetséggondozás gyakorlatát végző intézmények között. A kutatások fellendülését döntően a tehetségfejlesztés gyakorlati problémáinak iskolák által történő felvetése befolyásolta. Sok intézmény van, amelyek mintegy kísérleti, mérési terepként játszott szerepet, ezek közül néhányat felsorolunk, amelyek legrégebben kapcsolódtak be ebbe a munkába - a közreműködés elkezdésének időpontját alapul véve, elől állnak a legrégebbi kísérleti terepek:

- Törökszentmiklósi Bethlen Gábor Református, Tagozatos Általános és Szakiskola, Kollégium
- Mátészalkai Móricz Zsigmond Általános Iskola
- Szerencsi Bolyai János Általános Iskolával
- Kecskeméti Vásárhelyi Pál Általános Iskola
- Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium
- Budapesti Balassi Bálint Nyolcévfolyamos Gimnázium
- Szerencsi Bocskai István Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola
- Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma
- Debreceni Zenei Általános Iskola
- Az Arany János Tehetséggondozó Program 23 gimnáziuma és kollégiuma
- Taktaharkányi Apáczai Csere János Általános Iskola
- Mádi Koroknay Dániel Általános Iskola
- Debreceni Vénkerti Általános Iskola
- Mezőkovácsházi Csanád Vezér Általános Iskola
- Szarvasi Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola
- Kazincbarcikai Kazinczy Ferenc Általános Iskola
- Ózdi Vasvár Úti Általános Iskola
- Sajószentpéteri Központi Általános Iskola
- Átfogó kutatási programokra is sor került a gyakorlati terepen, a legjelentősebb ezek közül:

l999-ben és 2000-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye több közoktatási körzetében végzett felméréseket a Debreceni Egyetem Pedagógiai-Pszichológiai Tanszéke az iskolai tehetséggondozás formáit keresendő. 118 iskola 44.926 tanulójára terjedt ki a vizsgálódás, s alapul szolgált további kutatásainkhoz.

A Magyar Géniusz Program elindulása (2009.) óta jelentősen nőtt azon intézmények száma, amelyek a kutatásokhoz gyakorlati terepként szolgálnak.

Az együttműködés nemcsak azt jelentette, hogy ezek az iskolák a tehetséggondozás hagyományos formáinak feltárásához, új fejlesztő eljárások kipróbálásához és hatásvizsgálati méréséhez adtak kísérleti terepet, hanem azt is, hogy ezeken a helyeken rendszeresen konferenciákat tartottunk az új kutatási eredmények megvitatása céljából. Évente 3-4 ilyen konferencia volt 1987 óta a Magyar Tehetséggondozó Társaság és szekcióinak rendezésében, s ugyanakkor a magyarországi kutatási eredmények és gyakorlati alkalmazásuk nemzetközi megmérettetésére is sor került több nagy hazai nemzetközi konferencián. Ezek közük kiemelkednek a következők:

- 1990. ECHA második konferenciája, Budapest
- 1997. „A tehetséggondozás korszerű módszerei", törökszentmiklósi nemzetközi konferencia
- 1999. COMENIUS-HOBE konferencia Mátészalkán
- 2000. ECHA hetedik konferenciája a Debreceni Egyetemen
- 2006. „Az állami szféra és a civil szervezetek együttműködésének lehetőségei a tehetséggondozásban", Budapest, Borsod-Abaúj-Zemplén megye.

III. A kutatási eredmények milyen utakon jutnak el az oktatásszabályozás döntéshozóihoz?

Az oktatásügy irányítói a rendszerváltást követően igyekeztek kiépíteni szakmai kapcsolatot a tehetséggondozásban szerepet vállaló civil szervezetekkel. Az első ilyen civilszervezet, a Magyar Tehetséggondozó Társaság 1989-ben jött létre, s véleményét az Oktatási Minisztérium minden lényeges kérdéskörben kikérte. Ennek eredményeként születtek meg a kilencvenes évek elejétől a tehetséggondozás gyakorlatát új alapokra helyező törvény, illetve rendeletek. Ezek közül a legfontosabbak az alábbiak.

- Az 1993.LXXIX. törvény a közoktatásról II. fejezet 10§(3) pontja leszögezi:
„A gyermeknek, tanulónak joga, hogy képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön, képességeihez mérten továbbtanuljon, valamint tehetségének felismerése és fejlesztése érdekében alapfokú művészetoktatásban vegyen részt."

19. par.,7.pont:
„A pedagógus alapvető feladata, hogy nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét, fogyatékosságát, segítse a gyermek, tanuló képességének, tehetségének kibontakozását, illetve bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben levő gyermek, tanuló felzárkóztatását tanulótársaihoz."

E néhány rövid rész is mutatja, hogy – súlyának megfelelően – a tehetséggondozás nemcsak általános szinten került említésre ebben az Oktatási Törvényben, de konkrét formáinak felsorolása támpontul szolgált közvetlenül is a megvalósításhoz.

Részletek kiemelése nélkül meg kell említeni a magyarországi tehetséggondozás szempontjából fontos további dokumentumokat is, ezek mindegyikéről véleményt mondott a Magyar Tehetséggondozó Társaság, sőt, a tanárképzési és továbbképzési programok kidolgozásában a Debreceni Egyetemmel és az ELTE-vel vezető szerepet játszott.

- A 111/1997. Kormányrendelet, amely a tanári képesítés követelményeiről szól, először írja elő, hogy a tanárképzésben kötelező tananyag a tehetséggondozás témaköre.
- A 277/1997. Kormányrendelet a pedagógusok továbbképzési rendszerét szabályozza.
- 29/1997. MKM rendelet a tehetségfejlesztési szakirányú továbbképzésről rendelkezik.
- 41/1999. OM rendelet a tehetség és fejlesztése szakvizsga programról rendelkezik.
- A KORMÁNY 63./2000. RENDELETE A NEMZETI ALAPTANTERV MÓDOSÍTÁSÁRÓL.
- A 28./2000. OM RENDELET A KERETTANTERVEK KIADÁSÁRÓL, BEVEZETÉSÉRŐL ÉS ALKALMAZÁSÁRÓL.
- A 77/2002. Kormányrendelet a tanári képesítés követelményeiről.
- A 10/2006. OM rendelet a korábbi szakirányú képzésről szóló rendeletet a következőképpen árnyalja: „Szakvizsgázott pedagógus tehetséggondozás, tehetségfejlesztés szakirányon" folytathat képzéseket.
- A most készülő új közoktatási törvény tervezetéről több mint tíz tehetséggondozással foglalkozó civil szervezet véleményét kérte ki a tehetséggondozás aspektusából az oktatásügy kormányzat. Alapvetően pozitívan értékeltük már önmagában azt, hogy önálló fejezetben foglalkozik a koncepció az iskolai tehetséggondozással, s a részletek is jelentős előrelépést garantálnak ezen a területen. Érdemes idézni ezeket a gondolatokat a tervezetből.

„A tehetséggondozás

A nemzet elemi érdeke, hogy képességeiknek megfelelő fejlesztő képzést kapjanak azok a tehetséges gyermekek, akik valamilyen műveltségterületen, valamilyen művészeti, sport, kézműves stb. ágban kimagasló érdeklődést, motivációt, alkotóképességet, gyors előrehaladást, kiemelkedő eredményeket mutatnak az óvodában, az általános iskolában, az alapfokú művészeti iskolában vagy a középfokú iskolában.
A tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség Alap támogat. A Program és az Alap jogszabály szerint, az oktatásért felelős miniszter irányítása alatt működik. A Nemzeti Tehetség Program kötelező feladatokat jelölhet ki a közoktatási intézmények számára, és tartalmazza a feladatok finanszírozásának módját is.
A hátrányos helyzetű középiskolás tanulók tehetséggondozására szolgál az Arany János Program.
A tehetséggondozás nevesített intézményei továbbá a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok, valamint a középiskolai szakkollégiumok.
A közoktatási intézmény feladata a képességek kibontakoztatása, a tehetséges tanulók felismerése, nyilvántartása, egyéni nyomon követése, a tehetségek gondozása és fejlesztése, élve az intézményi és az intézményen kívüli együttműködések lehetőségeivel.
A tehetséggondozás a pedagógusok kötelező feladata, amelyet intézményenként szakképzett tehetségkoordináló pedagógus irányít, segít és ellenőriz.
A tehetséggondozást a miniszter a tehetséggondozó nemzeti együttműködés támogatásával, szakmai ajánlásokkal, projekt- és versenykiírásokkal segíti." (Az új közoktatási törvény koncepciója, 2011. február, Nemzeti Erőforrás Minisztérium, 41. o.)

A korábbi közoktatási törvényben, illetve rendeletekben is több olyan tételt találunk, amelyek kiemelt fontosságúnak tartják az iskolai tehetséggondozást, illetve a háttértényezők

(szubjektív és objektív) megteremtésének szükségességét., az új törvénytervezet pedig rendszerszerű szemléletével méltó rangjára kívánja emelni a gyakorlatban is a tehetséggondozást a magyar iskolákban.

IV. A döntéshozatalban milyen mértékben játszanak szerepet „magasabb" oktatáspolitikai szempontok, illetve a kutatás tudományos eredményei?

Az előző részben bemutatott törvények, illetve rendeletek bizonyítják, hogy a rendszerváltást követően megváltozott a tehetséggondozás megítélése a politika részéről: kivétel nélkül minden parlamenti párt támogatta elvileg a tehetséggondozás gyakorlatának fejlesztését. Ugyanakkor a törvények, rendeletek megvalósításában már nem volt ilyen egység az oktatásügy irányításában. Ebben két tényező játszott meghatározó szerepet.

Az egyik: a kormányon levő párt(ok) oktatáspolitikai ideológiája. Ennek függvényében más és más preferenciák fogalmazódtak meg a gyakorlati pedagógiai munkában. Így volt, amikor a preferált területek között volt a tehetséggondozás gyakorlati fejlesztése, erre kiváló példa a 2000-ben indult Arany János Tehetséggondozó Program, amely azóta már többezer tanulóra terjedt ki a középiskolai korosztályban, s ékesen bizonyította eredményességét - kiemelten a szociálisa-kulturálisan hátrányos helyzetűek körében. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy más kormányzati periódusokban, amikor az integráció oktatáspolitikája kapta az egyoldalúan domináns szerepet, akkor a tehetséggondozás gyakorlati támogatása az oktatásügyi kormányzat részéről alábbhagyott. Természetesen senki nem vitatja az integráció szempontrendszerének a fontosságát az iskolai gyakorlatban, de az ezt egyoldalúan hangsúlyozandó teória lassította a tehetséggondozás fejlődését iskoláinkban. Tudjuk jól, hogy a differenciálás formáinak, az individualizáció elvének alkalmazása is elengedhetetlen a tanulók hatékony fejlesztéséhez. Ezek alkalmazása gyakran vezetett az elmúlt években a „szegregáció" pejoratív, megbélyegző titulusához azokra az intézményekre vonatkoztatva, amelyekben a kilencvenes években már kialakultak és hatékonyan működtek a tehetséggondozás korszerű formái.

A másik tényező volt, amelyik lényegesen befolyásolta a tehetséggondozás törvényi, rendeleti szabályozásának gyakorlati megvalósulását: a mindenkori aktuális költségvetési törvény. Gyakran előfordult, hogy azokat a költségvetési rovatokat igen szűkre szabták, amelyek hivatalból támogatták volna az iskolai tehetséggondozást. Amikor a korábban említett 1993-as közoktatási törvény tehetséggondozást kötelezően előíró paragrafusaira hivatkoztak az iskolák vezetői, akkor gyakran hallottuk a politikusoktól: „sokféle törvény van, de mindenek fölött áll az adott év költségvetési törvénye, ez határolja be, hogy mire jut pénz." Szerencsére sok fenntartó - önkormányzatok, egyházak, alapítványok - a szűkös büdzsé ellenére folyamatosan biztosította a pénzügyi fedezetet a tehetséggondozó programokhoz. Ugyanakkor az is előfordult, hogy kormányváltás, illetve önkormányzati választás után addig eredményesen működő tehetséggondozó programok szűntek meg iskoláinkban.

Megállapítható tehát, hogy az elmúlt két évtizedben a tudományos kutatások eredményeinek, illetve a jó gyakorlatok módszereinek elterjedését jelentős mértékben gyorsította vagy lassította az aktuális oktatáspolitikai koncepció.

V. A döntéshozatal után milyen eszközökkel segítik az új eredmények gyakorlatba való átültetését, milyen szerepet kap ebben a pedagógusképzés, -továbbképzés?

A III részben jeleztük, hogy országos szinten nagyszámú kedvező döntés született a tehetséggondozás fejlesztéséről az elmúlt két évtizedben Magyarországon. Ennek hátterében a korszerű hazai és nemzetközi kutatási eredmények álltak. A döntések megnyitották a kaput, s kialakultak azok a formák is, amelyek ezen eredmények elterjesztését tették lehetővé. Ezek közül a pedagógus-képzés, -továbbképzés játszik maghatározó szerepet abban, hogy az új kutatási és módszerbeli eredmények elterjedjenek. Hazánkban a pedagógusok az alapképzésben az elmúlt évtizedekben nem kaptak, illetve ma is csak részben kapnak megfelelő felkészítést a speciális tehetségfejlesztő munkához. Ezért a pedagógus-továbbképzésre hárul az a feladat, hogy az új kutatási eredmények és a jó gyakorlatok szélesebb körben elterjedjenek.

Az első jelentős lépést az jelentette a pedagógusok továbbképzésében, hogy 1997 szeptemberében megjelent a művelődési és közoktatási miniszter 29./1997. MKM-rendelete a tehetségfejlesztési szakirányú továbbképzési szak képesítési követelményeiről, az év szeptemberében meg is indult a Kossuth Lajos Tudományegyetemen /ma Debreceni Egyetem/, a Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék szervezésében.. A képzési programunk alapját a Nijmegeni Egyetem „ECHA-Diploma" képzési programja jelentette, azt módosítottuk a magyar viszonyoknak megfelelően. A programot teljesítő szakemberek ECHA-Diplomát is kapnak. Az oklevélben szereplő szakképzettség pontos neve a rendelet szerint: *„tehetségfejlesztési szakértő"*. Újabb előrelépést jelentett, hogy 1999-ben a KLTE megalapította a pedagógus szakvizsga-programot, s 2ooo szeptemberében el is indította a képzést "*Tehetség és fejlesztése"* elnevezéssel /41/1999./X.13. OM Rendelet/. Némiképp módosított formában ma is működik ez a képzés, szakirányú továbbképzés keretében.(10/2006. sz rendelet) A szakirányú továbbképzésben szerezhető szakképzettség oklevélben szereplő megnevezése: *„szakvizsgázott pedagógus tehetséggondozás, tehetségfejlesztés szakirányon". tanulságos áttekinteni a tehetséggondozást fejlesztő speciális tárgyak rendszerét.*

A „Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés" pedagógus szakvizsga program szakmai tárgyainak hálója

Tantárgy	1.félév			2. félév			3. félév			4. félév			Számonkérés		
	ea	sze	kr	ea	sze	kr	ea	sze	kr	ea	sze	kr	koll	gyj	zv
A) Elméleti alapok (50 óra, 14 kredit)															
1. A tehetség definíciói,	20		**5**										1.		
fajtái															
2. Tehetség és szocio-				10		**3**							2.		
emocionális fejlődés															
3. Kreativitás, pedagógiai				10		**3**							2.		
implikációk															
4. A tehetséggondozás	10		**3**										1.		
története															
B) Metodika és fejlesztés (130 óra, 41 kredit)															

1. Tehetségdiagnosztika								10	**3**		10	**3**		3.4.	
2. Tehetségfejlesztő progra-					10	**3**		20	**5**		10	**3**		2.3.4.	4.
mok, a programkészítés															
metodikája															
3. Alulteljesítés és								10	**3**					3.	
tanulási zavarok															
4. Pedagógusszerep								10	**4**		10	**4**		3.4.	4.
a tehetségfejlesztésben															
5. Tehetség-tanácsadás											10	**4**		4.	4.
6. Tehetségfejlesztés és								10	**3**		10	**3**		3.4.	
kooperatív tanulás															
7. Képességstruktúrák és											10	**3**		4.	
iskolai teljesítmény															
Összes óra:	30 óra			30 óra			60 óra			60 óra			= 180 óra		
Összes kredit:	8 kredit			9 kredit			18 kredit			20 kredit			= 55 kredit		

Az elméleti és gyakorlati tárgyak számának aránya a szakirányon**:** 36% – 64%

Ez a tantárgylista is jelzi, hogy a szakirányú képzési program tartalmában teljesen összhangban van az európai országok hasonló képzésével, s ma már több egyetem, illetve főiskola is végez hasonló képzést a Debreceni Egyetemen kívül: ELTE, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Egri Főiskola - itt MA-képzés is folyik a szakterületen. Ezek alapos felkészítést adnak a gyakorlati tehetséggondozó munkához. Ugyanakkor 2010-ben újabb jelentős lépés történt a hazai továbbképzési gyakorlatban: a Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program célul tűzte ki, hogy nagy létszámban próbálja elérni a tehetséggondozó szakembereket képzésekkel, nézzük a következőkben, mi történt ezen a területen.

Már az előbb bemutatott továbbképzési program is több mint ezer pedagógust ért el, azonban ez csak csepp volt a tengerben, hiszen több tízezer szakember foglalkozik tehetségígéretekkel, s nem mindegy, milyen szakmai felkészültséggel. Ezért tekintette a Géniusz Program kiemelt feladatának az ilyen típusú továbbképzések új, szélesebb körű rendszerének a kialakítását. Ugyanakkor gondot jelentett, hogy alig voltak akkreditálva olyan rövid képzési programok (5-30 óra), amelyekkel átütő sikereket lehetett volna elérni. Ezért elsőként mozgásba kellett hozni azokat az elméleti és gyakorlati szakembereket, akiknek a tarsolyában volt muníció, csak eddig ezeket nem tették közkinccsé.

Így indult el a képzések megalapítása 2009 őszén, s a siker ma már teljesen egyértelmű: 5-25 órás (FAT) továbbképzésekből közel száz került akkreditálásra egy év alatt, 30 órás képzési programokból (PAT) pedig közel harminc.

Tartalmilag öt nagy csoportra oszthatók:

1.Pszichológiai, pedagógiai alapok

Definíciók, modellek, azonosítás, személyiségjellemzők, alulteljesítés stb.

2.Szerepek a programokban

Pedagógus, pszichológus, tanácsadó, koordinátor, mentor, szülő stb.

3. Fejlesztő módszerek, eszköztár

Gazdagítás, gyorsítás, differenciálás, komplex programok, projekt-módszerek, kooperatív tanulás, drámapedagógia stb.

4. Speciális szakterületi fejlesztés

Komplex természettudomány, matematika, zene, sport, irodalom, nyelv, informatika, képzőművészetek stb.

5.Környezeti tényezők

Iskola, család, társak, társadalom, tehetségpontok!

Érdemes azt is szemügyre venni, hogyan oszlanak meg a képzések tárgykörük szerint.

	5-25 órás képzés (FAT)	30 órás képzés (PAT)
1.Pszichológiai, pedagógiai alapok	**19**	**-**
2.Szerepek a programokban	**11**	**2**
3. Fejlesztő módszerek, eszköztár	**27**	**10**
4. Speciális szakterületi fejlesztés	**23**	**18**
5.Környezeti tényezők	**8**	**-**

(A FAT képzések nemcsak pedagógusok számára hírdethetők, a PAT-képzések csak pedagógusoknak szólnak. A lényeg viszont, hogy mindkét típus - mivel akkreditált képzések - beszámít a pedagógusok képzési óraszámába.)

Az előbbi táblázat egyértelműen bizonyítja, hogy tartalmilag hallatlanul széleskörű a kínálat, s nyugodtan kijelenthetjük, hogy Európa egyetlen országában sincs ilyen gazdag kínálat a tehetséggondozó szakemberek továbbképzéséhez.

Nem maradt el a siker sem, hiszen a képzésekre történő verbuváláskor 2010 májusában közel hétezer szakember jelentkezett, s az újabb jelentkezési lehetőségkor sem csökkent az érdeklődés a képzések iránt. Jelenleg több mint hatezer szakember teljesítette már valamelyik képzési programot, s 2011 végéig várhatóan a tízezret is meg fogja haladni a kiképzettek száma.

A pedagógusképzésekhez kiadványok készültek a kilnecvenes évek elejétől kezdve, ezek is sokat segítenek az eredmények elterjesztésében: eddig közel harminc magyar nyelvű kötet jelent meg a legújabb kutatási eredményekről és jó gyakorlatokról, a Géniusz Program keretében újabb harminc ilyen anyag jelenik meg a fenti képzésekhez kapcsolódóan.

ÖSSZEGZÉS

A felvetett kérdésre, hogy „Lehet-e biztosítani a tehetséggondozás terén – és ha igen, akkor mely pedagógiai kutatási eredményekre építve -, hogy a kutatási eredmények, illetve az azokra (is) épülő, kialakuló jó gyakorlatok érdemben is beépüljenek döntéshozás folyamatába, az oktatás tartalmi és módszertani folyamataiba?” alapvetően pozitív választ adhatunk a magyarországi helyzetről. Ugyanakkor a döntéshozások eddigi egyenetlenségéből fakadóan is, nem optimális országosan a tehetséggondozás helyzete, egyenetlen volt az elmúlt két évtized ilyen típusú munkája, és ma is nagy különbségek vannak az intézmények között. Sok

még a tennivaló ahhoz, hogy az eddigieknél is szisztematikusabban vegyék figyelembe a kutatási eredményeket és a jó gyakorlatokat a döntéshozók. Az egyértelmű, hogy az új közoktatási és felsőoktatási törvénytervezet nagy perspektívákat nyit e tekintetben.